

מראה מקומות, שיעור מאת הג"ר מאיר קפלן שליט"א

בבא קמא קי: - בענין גזל הגר

נקודות שנידונו בשיעור זה:

- מבואר בגמרא שגזל הגר הוא אחד מהמתנות שניתנו לכהנים. האם גזל הגר מתחלק רק לאנשי הבית אב שעבדו ביום שהובא למקדש, או לכל אנשי אותו המשמר?
- האם מותר להביא מה שגזל מהגר לתוך העזרה? למה אין בו משום הבאת "אפונדתו" (ארנק הכסף) בעזרה, וחולין בעזרה?
- אם הכהנים זוכים בגזל הגר משולחן גבוה, כדמשמע בסוגיין, למה הכהנים יכולים להשתמש בו לכל מה שירצו ואפילו לקדש בו את האשה? הא כמו קדשים הוא, ומצאנו שכהן המקדש אשה בחלקו בקדשי שמים אינה מקודשת!
- בגמרא מבואר דגזל הגר דומה לאשם, ואין מביאים אותו בלילה או לחצאין. למה הביא הרמב"ם רק מה שלא מביאים אותו בלילה, ולא מה שאין מביאים אותו לחצאין?

1. רמב"ם הלכות ביכורים פרק א' הלכה י"ב - ט"ו, וז"ל, "יב מנו חכמים מתנות אלו על דרך אחרת ואמרו עשרים וארבעה מתנות כהונה ניתנו לאהרן ואלו הן: עשר במקדש, ארבע בירושלים, ועשר בגבולין.

יג עשר במקדש: חטאת בהמה, וחטאת העוף, אשם, ואשם תלוי, זבחי שלמי ציבור, ולוג שמן של מצורע, שתי הלחם, ולחם הפנים, שירי מנחות, ומותר העומר.
יד ארבע בירושלים: הבכור, והבכורים, ומורס מתודה ואיל נזיר, ועורות קדשים.
טו עשר בגבולין: תרומה, ותרומת מעשר, וחלה, וראשית הגז, והמתנות, ופדיון הבן, ופדיון פטר חמור, שדה חרמים, ושדה אחוזה, וגזל הגר. ולפי חשבון זה חשב כל המורס מקדשים קלים מתנה אחת, והן חזה ושוק המורס מכל זבח שלמים עם הלחם המורס עמהם [אם היה תודה, עם הזרוע המורמת מאיל נזיר עם הלחם המורס עמה] עם חזה ושוק, הואיל ושלשתן שלמים הן חשוב המורס מהם מתנה אחת.

2. גמרא בבא קמא דף קי: וז"ל, "בעי רבא: כהנים בגזל הגר יורשין הוו או מקבלי מתנות הוו? למאי נפקא מינה? כגון שגזל חמץ שעבר עליו הפסח, אי אמרת יורשין הוו, היינו האי דירתה מורית, ואי אמרת מקבלי מתנות הוו, מתנה קאמר רחמנא דניתיב להו, והא לא קא יהיב להו מידי, דעפרא בעלמא הוא. רב זעירא בעי הכי, אפילו אם תימצא לומר מקבלי מתנה הוו, הא לא איבעיא לן, דההיא מתנה אמר רחמנא דניתיב להו, אלא כי קמבעיא לן כגון שנפלו לו עשר בהמות בגזל הגר, מחייבי לאפרושי מינייהו מעשר או לא? יורשין הוו, דאמר מר קנו בתפיסת הבית חייבין, או דלמא מקבלי מתנות הוו, ותנן הלוקח והניתן לו במתנה פטור ממעשר בהמה, מאי? ת"ש עשרים וארבע מתנות כהונה ניתנו לאהרן ולבניו, וכולן ניתנו בכלל ופרט וכלל וברית מלח, כל המקיימן כאילו מקיים כלל ופרט וכלל וברית מלח, כל העובר עליהם כאילו עובר על כלל ופרט וכלל וברית מלח; ואלו הן: עשר במקדש, וד' בירושלים, ועשר בגבולים; עשר במקדש: חטאת בהמה, וחטאת העוף, ואשם ודאי, ואשם תלוי, וזבחי שלמי צבור, ולוג שמן של מצורע, ומותר העומר, ושתי הלחם, ולחם הפנים, ושירי מנחות; וארבע בירושלים: הבכורה, והביכורים, והמורס מן התודה ואיל נזיר, ועורות קדשים; ועשרה בגבולין: תרומה, ותרומת מעשר, וחלה, וראשית הגז, והמתנות, ופדיון הבן, ופדיון פטר חמור, ושדה אחוזה, ושדה חרמים, וגזל הגר; וקא קרי מיהת מתנה, ש"מ מקבלי מתנות הוו."

ותוס' שם ד"ה וגזל הגר, וז"ל, "תימה, אמאי חשיב גזל הגר מעשרה בגבולין, דכי היכי דאמר רבא החזירו בלילה ולחצאין לא יצא דאשם קרייה רחמנא ה"נ אם החזירו בגבולין לא יצא כדן אשם."

3. ותורת חיים שם, וז"ל, "וגזל הגר. כתבו התוספות תימה אמאי חשיב גזל הגר מעשר במדינה כו' יש לומר דלהך מלתא ודאי לא מקשינן ליה לאשם, דאשם צריך להקריבו במקדש וגזל הגר כיון דחולין הוא אסור להכניסו במקדש כדאמרינן בפרק הרואה ומקדשי תיראו אסור לאדם שיכנס להר הבית באפונדתו או במעות הצרורין לו בסדינו, ועוד הגוזל את הגר דבר טמא ונשבע לו ומת הגר ובא להחזירו לכהנים וכי מכניסין טומאה למקדש, אם כן צ"ל דלהך מילתא לא קרייה רחמנא אשם דלא אפשר הוא."

ופני יהושע שם, וז"ל, "בד"ה וגזל הגר. תימה אמאי חשיב כו' מעשרה שבגבולין עכ"ל. וכתב התורת חיים דלא קשיא מידי, דלענין זה ודאי לא שייך לומר דאשם קרייה רחמנא דא"כ יהא צריך להחזיר דוקא במקדש וזה אי אפשר דאסור להביא חולין לעזרה ע"ש. ולי נראה דמשום הא לא איריא דכיון דאשם קרייה רחמנא נאמר ג"כ שצריך להחזירו דוקא בעזרה ולא הוי חולין בעזרה מהאי טעמא גופא דאשם קרייה רחמנא והוי כשאר מעות הקדש שמכניסין ללשכת עזרה."

4. רמב"ם הלכות גזלה ואבדה פרק ג' הלכה ה', וז"ל, "במה דברים אמורים בשהחזיר הגזלה, אבל אם נשרפה הגזלה או אבדה אחר שנאסרה בהנאה חייב להחזיר לו דמיה כשעת הגזלה, לפיכך אם כבר בו אחר שנאסרה בהנאה ונשבע חייב לשלם קרן וחומש ואשם."

5. תוס' בבא בתרא פא: ד"ה ודלמא לאו בכורים נינהו וקא מעייל חולין לעזרה, וז"ל, "בכל מקום שיש כעין הקרבה כי הכא שיש הגשה או תנופה למ"ד, וכן בפרק הזרוע (חולין דף קל: ושם ד"ה א) גבי חזה ושוק דקאמר אי מאבראי לפני ה' כתיב ואי מגואי קא מעייל חולין בעזרה ויש בהן תנופה, אבל דבר שאין עושין בו הקרבה כלל בההוא אין שייך איסור הכנסת חולין בעזרה דאלי"כ לא ילבש כהן בגדי חול ויכנס בעזרה וגם ישראל לא יכנס בעזרה, ועוד דקאמר בהקומץ רבה (מנחות דף כא: ושם ד"ה חולין) יאכלוה שיאכלו עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השובע."

6. תוס' זבחים מד: ד"ה ואפילו לקדש בו את האשה, וז"ל, "בפ' התכלת (מנחות דף מה:): אמרינן גבי שתי הלחם דעצרת ורבי עקיבא מי כתיב קודש יהיו לה' ולכהן לה' לכהן כתיב כדרב הונא דאמר רב הונא קנאו השם ונתנו לכהן ופי' שם בקונטרס דמשלחן גבוה קא זכו ועיקר מילתיה דרב הונא אגזל הגר איתמר בפ' הגוזל עצים (ב"ק דף קט:)... משמע מתוך דבריו דגזל הגר משלחן גבוה קא זכו, ואי אפשר לומר כן דהא אמרינן הכא לך הוא ולבניך אפילו לקדש בו את האשה ובקדושין (דף נב:): אמר המקדש בחלקו בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים אינה מקודשת משום דמשלחן גבוה קא זכו, ונ"ל דשאני הכא דגלי קרא לך ולבניך. ויש תימה, לה' בגזל הגר למה לי דלגבי מאי נפקא מינה דקנאו השם למימר דמשלחן גבוה קא זכו."

7. תוס' מנחות עג. ד"ה ואפי' לקדש בו את האשה, וז"ל, "הא דדרשינן בסוף הגוזל קמא (בבא קמא ד' קט:): ובמס' ערכין בסוף המקדש (דף כח:): גבי גזל הגר האשם המושב לה' לכהן קנאו השם ונתנו לכהן שבאותו משמר על כרחין אית לן למימר דלאו משולחן גבוה קא זכו דאם לא כן היאך מקדשין בו את האשה הא אמרינן בפרק האיש מקדש (קידושין דף נב:): המקדש בחלקו בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים אינה מקודשת דמשולחן גבוה קא זכו אלא לענין אחר קאמר דאין יכול ליתנו לכל כהן שירצה, ומיהו הא מילתא דריש התם מדכתיב מלבד איל הכיפורים ושמא אתא קרא לאשמועינן דמועלין בו עד שיבא ליד כהן כדאמר גבי חרמים בסוף המקדש (ערכין דף כט:). כל זמן שהם ביד בעלים הרי הן כהקדש לכל דבריהם נתנן לכהן הרי הן כחולין, ומדקרייה רחמנא אשם לא הוה ידענא הך מילתא דלא הוה מסתבר לאוקמי הכי. וא"ת והיאך מקדשין בו את האשה הא לאו ממון

כהן הוא כדמשמע בסוף הגוזל קמא (בבא קמא דף קי.) דמחזירין בלילה והחזירה חצאין לא יצא דאשם קרייה רחמנא, ועוד מסיק התם (דף קי:) דאין חולקין גזל הגר כנגד גזל הגר משום דאשם קריי רחמנא, וי"ל דהנ"מ קודם חלוקה אבל לאחר שיגיע לכל אחד חלקו נעשה ממון כהן.

8. גמרא בבא קמא דף קי., וז"ל, "ואמר רבא: גזל הגר שהחזירו בלילה לא יצא, החזירוהו חצאין לא יצא; מאי טעמא? אשם קרייה רחמנא. ואמר רבא: גזל הגר שאין בו שוה פרוטה לכל כהן וכהן לא יצא ידי חובתו; מ"ט? דכתיב: האשם המושב, עד שיהא השבה לכל כהן וכהן.

ורש"י שם ד"ה לכל כהן וכהן, וז"ל, "שבמשמר, ומוסיף משלו עוד להשלים."

ושם קי:, וז"ל, "נתן את הכסף לאנשי משמר [וכו.]. אמר אביי, ש"מ: כסף מכפר מחצה, דאי לא מכפר, הוה אמינא מהדר ליורשין, מ"ט? אדעתא דהכי לא יהב ליה."

9. רמב"ם הלכות ביכורים פרק י' הלכה ה', וז"ל, "כיון שזיכה לו הקב"ה בתרומות שהן לחמו ויינו, וזיכה לו במתנות בהמה וקדשי מקדש שהבשר שלו, זיכה לו בראשית הגז ללבשו, ובגזל הגר והחרמים ושדה אחוזה ופדיון בכורות להוצאותיו ושאר צרכיו, שהרי אין לו חלק בנחלה ובבזה."

10. פירוש הגר"א באבות פרק ו', וז"ל, "וזה לך תרומת מתנם כו' אלו י"ב שבגבולין: א'. חזה ושוק, אף שהן במקדש מ"מ נחשבין לקדשי הגבול לפי שנאכלין בכל העיר. ב'. תרומה. ג'. תרומת מעשר. ד'. ראשית הגז. ה'. חלה. ו'. מתנות הזרוע לחיים והקיבה. ז'. בכורים. ח'. שדה אחוזה. ט'. שדה חרם. י'. בכור אדם. י"א. בכור בהמה טהורה. י"ב. בכור בהמה טמאה. וכל אלו מרומזים בפסוקים, לכל תרומת מתנם לכל תנופות כו' אלו חזה ושוק שצריכים תנופה, כל חלב יצהר זו תרומה, וכל חלב תירוש זה תרומת מעשר, אשר יתנו זו מתנות זרוע והלחיים וקיבה וראשית הגז, לה' זו חלה שאסור באכילה עד שיפרישנה אבל תרומה אפי' פירש עדיין אינו ראוי לאכילה, בכורי כל זה בכורים, אשר בארצם זה שדה אחוזה, כל חרם זה שדה חרם, כל פטר כו' ופדיון כו' אך בכור שור כו'."

11. דרך אמונה להגר"ח קנייבסקי, הלכות בכורים פרק א' הלכה ז' בניאור הלכה ד"ה וגזל הגר, וז"ל,

"שהרי אשם קראו הכתוב ואין מקריבין בלילה, וא"כ ה"נ נימא שאין מקריבין אלא בביהמ"ק ואיך אפשר להחזירו בגבולין, ונשאר בקושיה. ולכאוי י"ל דע"כ אין הנתינה כהקרבה ממש דא"כ יצטרך לתנו ע"ג המזבח ולתנו עליו מלח וכו', וע"כ דהתורה עשתה ידי הכהן מזבח וכשנתנו לידי הכהן (או כשמזכה עבור הכהן) כאילו נתנו ע"ג המזבח, (דוגמתו מצאנו בברית מילה דהנותן על ברכי הסנדק כנותנו ע"ג המזבח, עי' יו"ד סי' רס"ה סי"א ובנו"ב קמא חיו"ד סי' פ"ו) ולכן פסלו בלילה ולחצאין דהוה כמקריב ע"ג המזבח בלילה ולחצאין, אבל אין צורך להביאו לביהמ"ק דידי הכהן בכ"מ שהוא הוה כמזבח לענין זה."

"הא דקחשיב להו הכא בהדי הני דבכל מקום וכן שדה אחוזה חשיב בהדי הני דבא"י, אע"ג דכולהו ניתנין לאנשי משמר כמש"כ רבינו בסמוך ה"י, כבר כתבו הראב"ד והרשב"א בב"ק ק"י ב' הטעם משום דזכין בהן בכ"מ שהן וא"צ להביאן לירושלים ולא דמי לעורות קדשים שאין נוטלין אותם אלא במקדש אע"ג שמותר להוליכן ג"כ אח"כ אפי' לחול, ורבינו חשיב לה בפ"ע מה"ט בסמוך ה"ח.

והנה התוספות בב"ק קי ב' ד"ה וגזל הקשו למה אפשר לתת גזל הגר בכל מקום, והא אמרי' שם גזל הגר שהחזירו בלילה לא יצא וכן אם החזירו חצאין דאשם קריי רחמנא פירש"י מה אשם אינו בא בלילה דכתיב ביום צוותו ואינו בא לחצאין אף זה כו' וכ"כ רבינו פ"ח מגזלה ה"ו

12. רמב"ם הלכות גזלה ואבדה פרק ח' הלכה ו', וז"ל, "מפי השמועה למדו שזה שנאמר בתורה (במדבר ה' ח') ואם אין לאיש גואל בגר שמת ואין לו יורשים הכתוב מדבר ואשם זה האמור כאן הוא הגזל או דמי הגזלה, לפיכך המחזיר גזל הגר בלילה לא יצא שהרי אשם קראו הכתוב ואין מקריבין בלילה, ואין הכהנים חולקין גזל הגר כנגד גזל הגר כדרך שאין חולקין בשר אשם זה כנגד בשר אשם אחר."

13. חזון איש בבא קמא סימן כ' אות ט"ז, וז"ל, "ק"י א' גזל הגר שהחזירו בלילה לא יצא. אין המשמר זוכה את הכסף בהפרשה כדתנן במתניי דהיה מעלה את הכסף ומת יתנו לבניו, אלא אחד הכהנים נוטל בידו בשביל המשמר, ובזה אמרינן דאם נתן בלילה לא יצא. ונראה דוקא אם נתאכלו המעות ביום, אבל אם האיר היום והמעות קיים זכו ביום, ואפשר דצריך ליטול ממנו רשות ביום, מיהו אם נתן בלילה שיזכו ביום אפשר דמהני. ואפשר ליטול רשות ביום דהקנאתו ביום בעינן, ואם נתן ביום והתנו שיזכו בלילה לא זכו ולא יצא. וכן הא דאמר החזירו חצאין לא יצא דוקא בנתאכלו המעות אבל אם מחצה ראשונה קימת הרי יש כאן עכשיו כל הגזילה, וכן אם נתן מחצה ליהויריב במשמרתם ומחצה לידעיה במשמרתם לא יצא ויכול להוציא מידם, היתה הגזילה סלע, ופרוטה לכל כהן עולה שני סלעים, נתן סלע ליהויריב וסלע לידעיה לא יצא, ואפי' נתן סלע ליהויריב ונתאכל ונתן סלע שני לא יצא."

14. דבר אברהם חלק ב' סימן י"א אות ח', וז"ל,

דאדעתא דהכי לא אפריש. ולפי מה שציידנו לעיל לומר דבכה"ג לא מיירי מתניתין ניחא, אבל אם מיירי מתניתין גם בכה"ג שקנהו ה' בהודאה שאחר מיתת הגר ובלא הפרשה כשהגזלה קיימת קשה. וצ"ל כיון דקנהו ה' רק בכדי ליתנו לכהנים לכפרת הגזלן הלכך כשמת וליכא תו כפרה נפקע ממילא קנין ה'. ואל תתמה שיהא הקדש נפקע בכדי דכוותי מצינו במעות ההולכות לים המלח דאין מועלין בהן ורק מדרבנן הוא דלא נהנין, עיי' במעילה (דף ג' ע"א) וברש"י שם ועיי' בערכין (דף ה' ע"ב), משום דכיון דאין בהן צורך עוד אינן קדשי ה', וה"נ דכוותה כיון שאין צורך לנתינה לכהנים לכפרה ממילא אינן קדשי ה'. אולם לפ"ז נמצא דההקדש נפקע רק מההיא שעתא דמת הגזלן ולא למפרע, וא"כ אכתי יקשה למה ינתן לבני הגזלן הרי קניינו של גזלן נתבטל כבר ע"י מה שקנהו ה' והשתא כי נפקע ההקדש למה יהא לבניו. [ועוד דאכתי יש לדקדק דיהא אסור ליהנות מדרבנן מיהא כמו בשאר קבה"ב שאין בהם צורך להקדש, עיי' בערכין שם ובדף י"ג, ועיי' מ"ש בספרי סי' ל"ח אות ד' כיון דלכתחלה היו מועלין בהן, ואף דיש לומר דבהא לא גזרו רבנן מ"מ דחוק הוא בכלל ואין להאריך בזה]. וצ"ל דכיון דלא אתי לבסוף לידי כפרה נפקע ההקדש למפרע, והדבר צריך תלמוד והסבר נכון."

"וידידי הרה"ג וכו' מוהר"ר אברהם יצחק פערלמאן מלאשא נ"י העיר לפום רהיטא על דברי התוס' מנחות דקנהו ה' בעודו בבית גזלן ואית ב"י קדושה ממש ומועלין בו, א"כ בה"י מעלה את הכסף ומת אמאי ינתן לבניו קדושה שבהן להיכן הלכה.

אמנם לפמ"ש למעלה באופנים שקנהו ה' רק ע"י הפרשתו לק"מ, דאמרינן התם נתן את הכסף לאנשי משמר כו' אמר אביי ש"מ כסף מכפר מחצה דאי לא מכפר הוה אמינא מהדר לירושין מ"ט אדעתא דהכי לא יהיב ל"י ואמרינן התם עוד דגם בחטאת ואשם שמתו בעליהם הוה נפקי לחולין מה"ט דאדעתא דהכי לא אפרשו אי לאו דהלכתא גמירי להו דלמיתה ולרעי' אזלי, וא"כ ה"נ כשהפריש הכסף ליתן לכהנים לשם כפרה שמיד עם ההפרשה קנהו ה' לכי מיית אח"כ קודם נתינה שלא נתכפר כלל בטלה ההפרשה למפרע דאדעתא דהכי לא אפריש וממילא לא הי' מעולם הקדש כלל. ולפ"ז יוצא לן דמה דאמר אביי אדעתא דהכי לא אפריש לאו מסברא דנפשי' חידש כן אלא דממתניתין גופה מוכח הכי, דאלי"ה גם במת קודם נתינה למה ינתן הכסף לבניו וקדושה שבהן להיכן הלכה כמ"ש. אמנם לפי הדרך שכתבנו למעלה דבגזלה קיימת קנהו ה' ממילא גם שלא ע"י הפרשתו קשה היאך פקעה קדושה, דהשתא לא מהני ולא מידי מה

15. אבי עזרי הלכות גזילה פרק ח' הלכה י' אות ב', וז"ל,

הנה שם בגמ' אמר רבא גזל הגר שהחזירו בלילה לא יצא החזירו חצאין לא יצא מ"ט אשם קריי' רחמנא, והרמב"ם כתב לעיל בה"י הדין שאם החזירו בלילה לא יצא והשמיט הדין שאם החזירו חצאין לא יצא, ועמד בזה המניח במצוה קכ"ט. ונראה דצריך ביאור הא שאם החזירו בלילה לא יצא, סוף סוף מאי נ"מ הלא כשהאיר היום והגזילה היא אצל הכהנים שוב יחשב כמו חזרה עכשיו ביום ואטו צריך לזה מעשה הנתינה, וראיתי בחזון איש על בבא קמא סימן כ' אות ט"ז שכתב שאם לא נתאכלו המעות בלילה באמת יצא, אבל אם נתאכלו המעות בלילה אינו יוצא, וזה צ"ע, ואפילו אם נתאכלו המעות אמאי

אינו יוצא, ממילא בדין שצריכין להחזיר לו המעות ושוב אם נשאר אצלם הרי זה כמו שנותן להם עכשיו ביום. ואולי הנ"מ אם נאבדה אצלם הגזילה באונס.

ונראה שהנ"מ היא לענין הדין שאם נתן הכסף לכהנים ומת קודם שהביא האשם שאין מוציא מיד הכהנים משום שכסף מכפר מחצה, ובזה הדין שאם החזירו בלילה ומת קודם שהאיר היום שלא יצא, וממילא מוציאין הירושים מיד הכהנים משום שאף מחצה לא מכפר בלילה. וכן צריך לפרש האי דהחזירו חצאין, דנחזי אנן איך איירי, אם אף החצאין היה שוה פרוטה לכל כהן מהמשמר ודאי שיצא, ומה נ"מ שלא החזיר את הכל כל פרוטה ופרוטה גזילה בפני עצמה היא

ועל מה שהחזיר יצא ומה שלא החזיר חייב, וע"כ שאיירי שהחזיר חצאין ולא יהיה פרוטה לכל כהן וכהן מהמשמר, והחידוש כאן דאף שבעצם הגזילה יש פרוטה לכל כהן וכהן ואח"כ הוא נותן חצאין השני מ"מ בחצאין הראשונה לא יצא אפילו על מה שנתן משום דאשם קריי רחמנא, ובזה אין נ"מ להלכה, דהרי אם מת קודם שנתן

חצאין השני אי אפשר שיצא על מה שנתן חצאין הראשונה, דהרי נמצא שאין פרוטה לכל כהן וכהן, וממילא אין יצא כמו שאמר רבא אח"כ, אלא רבא אמר הדין כלפי שמי שאפילו אם יתן אח"כ חצאין השני מ"מ מקודם לא יצא רק אח"כ כשנותן, אבל להלכה אין שום נ"מ וע"כ לא הביא הרמב"ם זה להלכה ודוק היטב."

16. רמב"ם הלכות בכורות פרק ו' הלכה י', וז"ל, "הלוקח טלאים שנולדו בשנה זו או שנתנו לו במתנה הרי הם פטורים מן המעשר עד שילדו ברשותו, לפיכך השותפין שנשתתפו בבהמות והביא זה מאה טלאים וזה מאה טלאים וערבום ונשתתפו בהן הרי המאיתים פטורים מן המעשר שכל טלה מהן כמכור, וכן האחים שירשו טלאים מאביהם הרי הן פטורין מן המעשר, אבל הנולדים להם בשותפות לאחר מכאן מאלו הבהמות בין לשותפין בין לאחים חייבין במעשר, וכן אם היו שותפין במעות וקנו בהמות ממעות השותפות והאחים שקנו בהמות ממעות הירושה הרי הנולדים מהם לאחר מכאן חייבין במעשר שהרי ברשותן נולדו והרי הן כאיש אחד, חלקו האחים והשותפין אחר שנולדו להן הבהמות ברשותן וחזרו ונשתתפו הרי אלו פטורין מן המעשר, שבשעה שחלקו נעשו הכל לקוחין והלקוח פטור וכשחזרו ונשתתפו הרי נשתתפו בבהמות ועדיין לא ילדו להן ברשותן אחר שיתוף זה השני, ואף על פי שחלקו גדיים כנגד גדיים וטלאים כנגד טלאים ועשרה כנגד עשרה הכל פטורין מן המעשר והרי הן כלקוחין."

17. רמב"ם הלכות בכורות פרק ו' הלכה י"ג, וז"ל, "כהן שנפלו לו עשר בהמות בגזל הגר פטורים מן המעשר, שמתנות כהונה מתנות הם וכבר ביארנו שהנותן מתנה פטור מן המעשר."

18. ר' חיים הלוי בכורות פרק ו' הלכה י' - מופיע להלן בסוף הרשימה.

שוחטות כ"א ירושה בלבה, ובעיקר הדין הא ירושה חייבת במעש"ב, וכמש"נ. ונראה דגם לאחר חלוקה חלוקה דין יורשים מדין כהנים בנוה"ג, דבירושה כיון דכל אחד זכה בחלקו הוא אח"כ חלוקתן זה כנגד זה ואח"כ שחלקו לקוחות הן דאין ברירה, משא"כ בנוה"ג דאיחא בב"ק דק"י דאין חולקין גוה"ג כנגד גוה"ג, וא"כ כל אחד נוטל חלקו בפ"ע משולחן גבוה, ואין כאן דין ברירה כלל. ועיין בתוס' זבחים דמ"ד שהביאו דעת רש"י דנוה"ג משולחן גבוה קא זכו, והקשו מהא דדרשין בזבחים שם לך שלך יהא לקדש צו את האשה, ולפי המבואר בסוגיא דהכא דאין חולקין גוה"ג כנגד גוה"ג, בפ"כ מוכרחין אט לאמר דהך קרא דלך יהא הוא דוקא לאחר שזכה הכהן בחלקו, אבל מחלה פשיטא דאינו יכול לעשות בו דבר, וכמו דאינו יכול לחלוק כנגדו, וכמבואר בקידושין דנ"ג דכל שאינו יכול לחלוק כנגדו לא חשיב ממונו לשום דבר, ואפ"ג דבקידושין מייתי לה הגמ' להך דאין חולקין גס לפנ"ג אחר שבאו לרשות כהן, היינו החס דאיכא תרי קראי קרא דלך וקרא דמן האש וכמבואר בסוגיא שם, אבל הכא דרשין לכ"ע מקרא דלך יהא וכמבואר בסוגיא זבחים, וגם דהתם כיון דהויין קדשים אי"כ גס לאחר חלוקה אינו זוכה בהן יותר מזכות המשמר בכלל, וע"כ שפיר מייתי לה הגמ' דכיון דמטיקרא לאו ממונו הוא ממילא לא חשיב ממונו גס לאחר חלוקה, משא"כ בנוה"ג דהוי ממון הדיוט, ע"כ שפיר מחלקין ואמרינן דנהי דמטיקרא אין לו בו זכי' כיון דיש לו דין משמר, מ"מ אח"כ כשבא לחלקו ממילא נעשה ממונו לכל דבר. ועיין ברמב"ם פ"ג מה' בכורים הלא שכתב ז"ל הבכורים נותנין אותן לאנשי משמר והן מחלקין אותן ביניהם כקדשי המקדש, דמבואר מה דשוין הן בחלקתן לכל מילי לקדשי המקדש, ואין חולקין בכורים כנגד בכורים, והרי חנן בפ"כ דבכורים דהבכורים הן נכסי כהן, והיינו ג"כ משום דבזכות משמר שוין הן לכל הקדשים, ורק בזכיותו בחלקו ממילא נעשית שלו לכל דבר, וא"כ הא מיהא דעיקר זכיותו בחלקו ע"י חלוקת המשמר אינו שייך לדין ברירה, כיון דמשולחן גבוה קא זכו ואין לכהנים בהן אכתי זכיות ממון, וכמש"נ. ולפי"ז אם אך כהנים בנוה"ג יורשים הם חשיבי יורשים גס לאחר חלוקה, כיון דכ"א נוטל בפ"ע משולחן גבוה, [ואפ"ג דע"י זכיותו זכה יותר דנעשה ממונו לכל דבר, מ"מ כיון דעיקר זכיותו בהחלוקה היא מדין ירושה שפיר הוי דינו כירוש, ולא איכפת לן במה שזכה יותר כיון דהזכי' היא ע"י ירושה], וא"כ שפיר חייבין במעש"ב גס לדעת הרמב"ם דירושין פטורין, דהרי נתבאר טעם פטורין משום דנעשו לקוחות, משא"כ הכא בנוה"ג דלפולס הויין יורשים, בין קודם חלוקה בין לאחר חלוקה, ע"כ ממילא חייבין לפולס במעש"ב, אם לא שנימא דכהנים בנוה"ג מקבלי מתנות הן, דאז חשוב לקוח בעיקר זכיות המשמר, ומיושבת היטב הסוגיא גס לדעת הרמב"ם, וכמש"נ.

פ"ו ה"י וכן האחים שירשו סלחים מאביהם הרי הם פטורים מן המעשר אבל הנולדים להם בשותפות לאחר מכאן מאלו הבהמות בין לשותפין בין לאחין חייבין במעשר עכ"ל, והלח"מ הקשה ע"ז מהא דאיחא בב"ק דק"י ע"כ כי קמיבטיא לן כגון שנפלו לו עשר בהמות בגול הגר מיחייבי לאפרושי מיניהו מעשר או לא יורשין הו דאמר מר קנו בחפיסת הבית חייבין או דילמא מקבלי מתנות הו ותני הלוקח והניתן לו במתנה פטור ממעש"ב ע"כ, הרי להדיא דאם יורשין הויין חייבין במעשר במתנה על מה שירשו ואיך פסק הרמב"ם דפטירי. ועיין ברמב"ם בה"י שם ז"ל כהן שנפלו לו עשר בהמות בגול הגר פטורין מן המעשר שמתנות כהונה מתנות הן וכבר ביארנו שהטוהן מתנה פטור מן המעשר עכ"ל, חזו דברי הגמ' שבב"ק, הרי להדיא דגם הרמב"ם סובר כן דירושא חייבת במעש"ב, וקשה על מה שפסק הכא דירושין פטורין.

ונראה לומר, דבמתה גס הרמב"ם ס"ל דירושא חייבת במעשר בהמה, והא דפסק הכא דהאחין פטורין, הוא משום דס"ל, דכל אחין שירשו אי משום דין ירושה כל אחד זוכה בחלקו לעלמו, ואינן נעשין שותפין יחד להיות כחד בעלים, ועל כן הוי דינן, או דבמתה אינן חשובין להיות שותפין יחד, או דשותפתן נעשה ממילא ע"י חלקו של כל אחד שיש לו בהירושה, וע"כ זהו שפסק הרמב"ם דהירושין פטורין ממעש"ב, דממ"כ, דאם באמת אינן שותפין ויש לכל אחד חלק במקלתן הרי כ"א בפ"ע לית ב' חיובא דמעש"ב כלל, וגם דהרי דרשין בבכורות דנ"ז ע"כ יהי' לך ולא של שותפות יכול אפ"ל קנו בחפיסת הבית ת"ל יהי', הרי דדוקא אם נעשים שותפים וכולן נעשין כחד בעלים או הוא דחייבים, אבל אם כל אחד יש לו חלק בפ"ע ממעטינן מקרא דיהי' לך דפטורין ממעש"ב, ואם נימא דנעשין שותפים ממילא ג"כ פטורין, דכיון דאין שותפתן באה ע"י ירושה מכח אביהם, ורק דהם בעלמאן משתתפין ממילא, ע"כ דינן כשנים שנשתתפו דחשוב לקוח דפטור ממעש"ב. ולפי"ז הרי נחלא, דבעיקר הדין דעת הרמב"ם דירושא חייבת במעש"ב, ובחד יורש גס לדעת הרמב"ם חייב במעש"ב, ורק בשנים שירשו הוא דפטורין, ומשום דשותפתן יש בה לקוח מוסף על הירושא. ולפי"ז בגול הגר, דהוא מתנות כהונה הניתנים לאנשי משמר, דהוא לכל המשמר ביחד, וכולהו ביחד משולחן גבוה זכו, אם אך נימא דירושין הן שפיר חייבים במעש"ב, כיון דכולהו ביחד חד בעלים הם, דהזכי' היא לכל המשמר יחד, וכיון דדין תורת ירושה בזה הא אין כאן מעשה